

AZERBAJYCAN

AZERBAJYCAN Tarım Sektörü Ülke Yatırımcı Rehberi

2024

Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	2
GENEL BİLGİLER	4
EKONOMİK GÖSTERGELER	5
LOJİSTİK	5
HUKUKİ ALTYAPI	6
TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMALARINI	9
BAŞLICA ULUSLARARASI ÜYELİKLER.....	9
AZERBAYCAN PAZARINA ERİŞİM DURUMU	10
TARIM SEKTÖRÜ	11
TARIMSAL ÜRETİMDE YETERLİLİK DURUMU	12
İKLİM	15
ARAZİ KULLANIMI VE TOPRAK ÖZELLİKLERİ.....	16
BİTKİSEL ÜRETİM	17
EKİM ALANLARI.....	17
VERİM	19
ÜRETİM MİKTARI	21
HAYVANSAL ÜRETİM.....	23
ÜRETİM MİKTARI	23
HAYVAN VARLIĞI.....	24
ORMAN ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ	25
DIŞ TİCARET	26
DIŞ TİCARET PARTNERLERİ	26
AZERBAYCAN'IN İHRAÇ ETTİĞİ İLK 10 TARIMSAL ÜRÜN	27
TARIMSAL İHRACATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER.....	27
AZERBAYCAN'IN İTHAL ETTİĞİ İLK 10 TARIMSAL ÜRÜN	28
TARIMSAL İTHALATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER.....	28
ORMAN ÜRÜNLERİ İTHALATI.....	29
ORMAN ÜRÜNLERİ İHRACATI.....	29
TÜRKİYE-AZERBAYCAN TİCARETİ	30
TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'A İHRAÇ ETTİĞİ TARIM ÜRÜNLERİ	30
TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'DAN İTHAL ETTİĞİ TARIM ÜRÜNLERİ	31
TÜRKİYE'DEN AZERBAYCAN'A İHRAÇ POTANSİYELİ YÜKSEK ÜRÜNLER	32
YATIRIM ORTAMI	33
DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ.....	33
BANKACILIK.....	36
VERGİLENDİRME.....	38
KAYNAKÇA	39
ONSÖZ VE İLETİŞİM	40

KISALTMALAR

ADB	: Asian Development Bank	Asya Kalkınma Bankası
BSEC	: Black Sea Economic Cooperation	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü
CE	: The Council of Europe	Avrupa Konseyi
CIS	: Commonwealth of Independent States	Bağımsız Devletler Topluluğu
CICA	: Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia	Asya'da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı
EBRD	: European Bank for Reconstruction and Development	Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası
ECO	: Economic Cooperation Organisation	Ekonomik İşbirliği Örgütü
FAO	: Food and Agriculture Organization	Gıda ve Tarım Örgütü
IAEA	: International Atomic Energy Agency	Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu
IBRD	: International Bank for Reconstruction and Development	Uluslararası Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma Bankası
IDA	: International Development Association	Uluslararası Kalkınma Birliği (Dünya Bankası)
IDB	: Islamic Development Bank	İslami Kalkınma Bankası
IFAD	: International Fund for Agricultural Development	Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
IFC	: International Finance Corporation	Uluslararası Finans Kurumu
IFRC	: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies	Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu
IHO	: International Hydrographic Organization	Uluslararası Hidrografi Örgütü
ILO	: International Labor Organization	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	: International Monetary Fund	Uluslararası Para Fonu
IMO	: International Maritime Organization	Uluslararası Denizcilik Örgütü
Interpol	: International Criminal Police Organization	Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı
IOC	: International Olympic Committee	Uluslararası Olimpiyat Komitesi
IOM	: International Organization for Migration	Uluslararası Göç Örgütü
IPU	: Inter-Parliamentary Union	Parlamentolar Arası Birlik
ITSO	: International Telecommunications Satellite Organization	Uluslararası Telekomünikasyon Uydu Örgütü
ITU	: International Telecommunication Union	Uluslararası Haberleşme Birliği
ITUC	: International Trade Union Confederation	Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu
LAIA	: Latin American Integration Association	Latin Amerika Entegrasyon Birliği
MIGA	: Multilateral Investment Guarantee Agency	Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı
NAM	: Non-Aligned Movement	Bağımsızlar Hareketi
OAS	: Organisation for American States	Amerika Devletleri Teşkilatı
OIC	: Organisation of Islamic Cooperation	İslam İşbirliği Teşkilatı
OPANAL	: Organismo para la Proscripción de las Armas Nucleares en la América Latina	Latin Amerika'da Nükleer Silahların Yasaklanması Ajansı
OPCW	: Organization for the Prohibition of Chemical Weapons	Kimyasal Silahların Yasaklanması Organizasyonu
PCA	: The Permanent Court of Arbitration	Daimi Tahkim Mahkemesi (BM)

UN	: United Nations	Birleşmiş Milletler
UNCTAD	: The United Nations Conference on Trade and Development	Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
UNESCO	: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNHCR	: UN Refugee Agency	Birleşmiş Milletler Sığınmacı Ajansı
UNIDO	: United Nations Industrial Development Organization	Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü
UNWTO	: World Tourism Organization	Dünya Turizm Örgütü
WCO	: World Customs Organization	Dünya Gümrük Örgütü
WFTU	: The World Federation of Trade Unions	Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu
WHO	: World Health Organization	Dünya Sağlık Örgütü
WIPO	: World Intellectual Property Organization	Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü

GENEL BİLGİLER

Resmi Adı	Azerbaycan Cumhuriyeti
Nüfus bilgisi ve istihdam verileri	10.650.239 (2023 tahmini) İşgücü: Tarım %36,0 Sanayi %14,8 Hizmet %49,2
Dil (Resmi diller)	Azerbaycan Türkçesi
Yüzölçümü	86.600 km ² / Ekilebilir alan %23,6
Başkenti	Bakü
Başlıca Şehirleri	Bakü, Sumgayt, Gence, Mingaçevir, Khirdalan, Şirvan
Yönetim Şekli	Başkanlık Tipi Cumhuriyet
Devlet Başkanı	İlham Aliyev

Siyasi ve İdari Yapısı	<p>Azerbaycan Parlamentosu, 31 Ağustos 1991'de, ülkenin bağımsızlığını ilan etmiştir. 18 Ekim 1991 tarihinde de Meclis Bağımsızlık kanununu kabul etmiştir.</p> <p>Bugün mevcut olan müstakil ve bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti, 12 Kasım 1995 tarihinde referandum yolu ile kabul edilmiş olan Anayasa ile idare edilmektedir. Bu Anayasa'ya göre, Azerbaycan devleti demokratik, hukuka dayalı, laik, üniter bir cumhuriyettir. Kuvvetler ayrılığı prensibi Anayasa tarafından benimsenmiştir. Yasama yetkisi 125 milletvekilinden oluşan ve 5 yılda bir yenilenen Milli Meclis'e, yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı ve yargı yetkisi de Mahkemelere bırakılmıştır</p>
-------------------------------	---

Coğrafi Konumu	<p>Azerbaycan Cumhuriyeti Kafkasların geçiş noktası üzerinde, Büyük Kafkaslar ile Küçük Kafkaslar arasında yer almaktadır. Bölgenin en önemli özelliği tarihi geçit ve ticaret yolları üzerindeki bulunmasıdır. Kuzeyinde Gürcistan (480 km) ile Rusya Federasyonu'na bağlı Dağıstan Özerk Cumhuriyeti (390 km), güneyinde İran İslam Cumhuriyeti (756 km), batısında Ermenistan (1.007 km) ve Türkiye Cumhuriyeti (Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile 11 km uzunluğunda ortak sınırı bulunmaktadır), doğusunda ise Hazar Denizi (713 km) yer almaktadır.</p>
-----------------------	---

Kaynak: (Anonim a, 2022)

EKONOMİK GÖSTERGELER

GSYİH (Satın alma gücü paritesi)	175,6 milyar \$ (IMF tahmini, 2022)
Ülkenin ekonomik büyüme hızı	%2,85 (IMF tahmini, 2022)
Kişi başına düşen milli geliri	17.150 \$ (IMF tahmini, 2022)
Tüketici fiyat enflasyonu	%12,3 (IMF tahmini, 2022)
İhracat/ ithalat	İhracat: 22,2 Milyar \$/ İthalat: 11,7 Milyar \$
İşsizlik oranı	%5,9 (IMF tahmini, 2022)
İşgücünün sektörel dağılımı (%)	Tarım %36,0 Sanayi %14,8 Hizmet %49,2 (WB, 2019)
İnsani gelişmişlik endeksi	0,756 (HDI değeri) / 89. Sırada (192 ülke arasında)
Dünya Bankası iş yapma kolaylığı endeksi	34. sırada (192 ülke arasında) (2020 WB)
Ekonomik serbestlik endeksi	55. Sırada (165 ülke arasında) (Fraser Institute, 2019)
Küresel rekabetçilik açısından durumu	58. Sırada (141 ülke arasında)
GSYH'nin sektörel dağılımı	Tarım %4,7; Sanayi %34,1; Hizmetler %61,2
Asgari ücret/ tarımsal asgari ücret	300 Manat
Doğal kaynakları	Petrol, doğal gaz,
Başlıca tarımsal üretim	Pamuk, tütün, üzüm, kavun, patates, dut

LOJİSTİK

Havalimanı sayısı ve ihracat ithalat gümrük kapısı sayısı	9 Havalimanı (5'i Uluslararası)
Denizle olan bağlantısı (kıyısı var/yok)	Hazar Denizi
Liman bağlantısı (Liman var/yok),	Var

Kaynak: (Anonim a, 2022)

HUKUKİ ALTYAPI

Anlaşmanın Adı	İmza Tarihi/Yeri	RG Tarih/No
1. Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Protokolü	9 Şubat 1994	
2. Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	9.02.1994	27.06.1997 / 23032
3. Çevre Koruma İşbirliği Anlaşması	2004	
4. Veterinerlik Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşma	30 Haziran 2005	
5. Türkiye-Azerbaycan Uzun Vadeli Ekonomik ve Ticari İşbirliği Programı ve İcra Planı	6.11.2007	20.01.2012 / 28179
6. Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması	6.11.2007	27.04.2013 / 28630
7. Ormancılık ve Meteoroloji Mutabakat Zabıtları	2011	
8. Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması	25.10.2011	02.05.2013 / 28635
9. Bitki Koruma ve Karantina Alanında İşbirliği Anlaşması	30 Haziran 2012	
10. Yem Bitkileri Tohumu Üretimi ve Sertifikasyonu İşbirliği Anlaşması	31 Ekim 2017	
11. Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü Doğu Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü ile Azerbaycan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Tarımsal Bilim ve Yenilik Merkezi Bitki Yetiştiriciliği Araştırma Enstitüsü Arasında İşbirliği Mutabakat Zaptı	12 Temmuz 2019 Bakü	
12. Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü ile Azerbaycan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Tarımsal Bilim ve Yenilik Merkezi Arasında Tarım Alanında Bilimsel ve Teknik İşbirliği Yapılmasına Dair Niyet Beyanı	12 Temmuz 2019 Bakü	
13. Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan Arasında Fındık Alanında İşbirliğine Dair Deklarasyon	05-07 Ağustos 2019 Ordu	
14. Türkiye Cumhuriyeti Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM) ile Azerbaycan Cumhuriyeti	26 Şubat 2020 Bakü	

Aqrar Sigorta Fonu (FON) Arasında İşbirliği
Niyet Beyanı

15. Azerbaycan Cumhuriyeti Agrar Sigorta Fonu (FON) ilk sigorta poliçesi	02-05 Kasım 2020	
16.Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tercihli Ticaret Anlaşması	25.02.2020	19.01.2021 / 31369
17. Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı İle Azerbaycan Tarım Bakanlığı Arasında Tarımda Modern Teknolojilerin Paylaşımı Ve Tarımsal Eğitim Konusunda İşbirliği Niyet Beyanı	17 Mart 2021 Bakü	
18. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ormancılık Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Uygulanması Hakkında İki Yıllık (2021-2023) Çalışma Programı	17 Mart 2021 Bakü	
19. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Meteoroloji Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptının Uygulanması Hakkında İki Yıllık (2021-2023) Çalışma Programı	17 Mart 2021 Bakü	
20. Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı İle Azerbaycan Tarım Bakanlığı Arasında Tarımda Modern Teknolojilerin Paylaşımı Ve Tarımsal Eğitim Konusunda İşbirliği Niyet Beyanı kapsamında Karabağ Eylem Planı	16 Haziran 2021 Bakü	
21.Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Gıda Güvenliği Ajansı Arasında Gıda Güvenliği Alanında İşbirliği Niyet Beyanı	28 Eylül 2021 Ankara	
22.Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Gıda Güvenliği Ajansı Arasında Gıda Güvenliği Alanında İşbirliğine İlişkin Ortak Eylem Planı	28 Eylül 2021 Ankara	
23.Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) ile Azerbaycan Cumhuriyeti Gıda Güvenliği Ajansı, Gıda Güvenliği Enstitüsü (AGGE) Arasında Bitki Sağlığı Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	28 Eylül 2021 Ankara	
24.Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gıda Güvenliği Alanında İşbirliği Anlaşması	28 Eylül 2021 Ankara	

25. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Balıkçılık Alanında İşbirliği Anlaşması	11 Kasım 2021 Ankara	
26. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hibe Anlaşması	20 Aralık 2021 Ankara	
27. Türkiye ile Azerbaycan Arasında Tohumculuk Alanında İşbirliği Anlaşması	04 Kasım 2022 Bakü	RG:26.04.2023/3 2172
28. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Bitki Karantinası ve Koruması Alanında İşbirliği Anlaşması	04 Kasım 2022 Bakü	RG:26.04.2023/3 2172
29. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü ile Azerbaycan Azersu ASC Başkanlığı ve Su İyileştirme ve Su Kaynakları Açık Anonim Şirketi Başkanlığı Arasında Toplantı Tutanağı	26 Ocak 2023	
30. Türkiye ile Azerbaycan Arasında Tarımsal Alt Yapı ve Arazi Değerlendirme Konularında Niyet Beyanı	Haziran 2023	
31. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hayvan Sağlığı Alanında Hibe Yapılmasına Dair Anlaşma	8 Ağustos 2023	RG:02.11.2023/3 2357
32. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hibe Anlaşması	28 Aralık 2023	
33. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Veterinerlik Alanında İşbirliği Anlaşması	19 Şubat 2024	
34. Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı Arasında Araştırma ve Geliştirme Alanında İşbirliği Niyet Beyanı	18 Nisan 2024	
35. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Su Alanında İşbirliği Anlaşması	8 Mayıs 2024	
36. Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı ile Azerbaycan Cumhuriyeti Gıda Güvenliği Ajansı Arasında Hayvan	8 Mayıs 2024	

Hastalıklarla Mücadelede İşbirliği Hakkında Niyet Beyanı

Kaynak: (Anonim b, 2022), (Anonim c, 2024)

TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMALARI

Ülke Adı	İmza Tarihi
Japonya	01.08.1971
Norveç	01.10.1971
İsviçre	01.03.1972
ABD	01.01.1976
Türkiye	25.02.2020

Kaynak: (Anonim d, 2022)

BAŞLICA ULUSLARARASI ÜYELİKLER

İkili, bölgesel, çoklu ve çok taraflı ticari ilişkiler	Dünya Ticaret Örgütü (Gözlemci Üye) Gümrük Birliği (Rusya-Belarus-Kazakistan, Temmuz 2010) Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) (Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya) (1 Ocak 2015)
Üyesi olduğu başlıca uluslararası kuruluşlar	ADB, BSEC, CE, CIS, CICA, EAPC, EBRD, FAO, GCTU, IAEA, IBRD, IDB, IFAD, IFRC, ILO, IMF, IMO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, MIGA, NAM (gözlemci), OAS (gözlemci), OIC, OPCW, OSCE, PFP, SECI, UN, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNWTO, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO (gözlemci)

AZERBAYCAN PAZARINA ERİŞİM DURUMU

Azerbaycanlı tüketiciler arasında satış sonrası hizmetlere yönelik taleplerde giderek artış gözlemlenmektedir. Özellikle, ülkede satış sonrası hizmet uygulamalarında Türk firmalarının başarıyla hizmet vermeleri sebebiyle Türk mallarının tercih edilmesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Azerbaycan Gümrükleri eşyaların ve taşıma araçları ile sertifika, lisans vb. dokümanların kontrolü için tek pencere sistemine sahiptir. Gümrük işlemlerinin %99'u elektronik olarak gerçekleştirilmektedir. Azerbaycan Gümrük Tarifesi kapsamında gümrük vergileri üç basamaklı yöntem ile düzenlenmiş bulunmaktadır. Buna göre ham maddeler için %0, ara mallar için %5, nihai ürünler için ise %15 gümrük vergisi uygulanmaktadır. Bu oranlar dışında bir gümrük vergisi oranı bulunmamaktadır.

Maktu vergi oranları ise ölçü birimlerine göre (kg., lt., adet, m², m³, cm³, metre, çift) farklılık arz etmektedir.

Azerbaycan Gümrük Tarife Cetvelinde toplam 10236 ürün sınıflandırılmakta olup, bunlardan 2865'i %0, 2062'si %5, 4947'si ise %15 gümrük vergisine tabidir. Ortalama gümrük vergisi oranı %4,53 düzeyindedir. Azerbaycan Devleti Gümrük Organları tarafından asgari ithal fiyatı belirlenerek, bu fiyatın altında beyan edilen mallara belirlenmiş fiyatlar üzerinden Gümrük Vergisi uygulanabilmektedir.

Azerbaycan'ın hâlihazırda Rusya Federasyonu, Ukrayna, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan, Moldova ve Beyaz Rusya ile serbest ticaret anlaşmaları bulunmaktadır ve bu ülkeler ile yapılan ticarete gümrük vergisi muafiyeti uygulanmaktadır.

Diğer taraftan, Türkiye ve Azerbaycan arasında Tercihli Ticaret Anlaşması hususunda yürütülen müzakereler sonucunda, 25 Şubat 2020 tarihinde "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Tercihli Ticaret Anlaşması" imzalanmış ve iki ülke Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak 2021 Mart ayı itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Anlaşma, her iki ülke arasında 15'er ürün grubu için kotalar çerçevesinde gümrük vergilerinin sıfırlanmasına yönelik hükümler içermekte olup, ürünlerimizin Rusya ve diğer BDT ülke menşeli ürünlerle daha etkin bir şekilde rekabet edebilmesi için Türkiye-Azerbaycan TTA kapsamındaki listenin önümüzdeki dönemde genişletilmesi hususunda çalışmalar devam etmektedir. Öte yandan, Azerbaycan'a ithalatta gümrük vergi oranları ile ilgili bilgilere Azerbaycan Devlet Gümrük Komitesinin (<https://stats.customs.gov.az/nomenclature>) web sitesinden ulaşmak mümkündür.

Azerbaycan pazarına erişim imkânları ve dikkat edilmesi gereken diğer hususlara Ticaret Bakanlığının hazırlamış olduğu "[Azerbaycan Pazar Raporu](#)" dokümanından ulaşabilmektedir.

Kaynak: (Anonim e, 2022)

TARIM SEKTÖRÜ

Azerbaycan, iklim ve toprak yapısı bakımından tarıma uygun bir ülkedir. Uygun iklim koşulları Azerbaycan'da çok zengin ürün çeşidinin yetiştirilmesine imkân sağlamasına rağmen, bağımsızlığın ilk yıllarında makina-ekipman yetersizliği, kaliteli tohum ve gübre kullanılmaması ve bankacılık mevzuatındaki yasal eksiklikler sonucu tarımsal kredilerin açılmaması nedeniyle ülkenin potansiyelinden yeterince istifade edilememiştir.

Son yıllarda petrol fiyatlarının önemli bir şekilde azalması ve Azerbaycan'da yaşanan ekonomik kriz ülkenin tarım potansiyelini ön plana çıkarmıştır. Tarım sektörünün gelişimi için son dönemlerde devlet tarafından uygulanan projelerin yoğunlaşması, söz konusu sektörün ülke için önemini daha da arttırmaktadır.

86.600 km² araziye sahip olan Azerbaycan'da tarıma yararlı alanlar %55,2'dir (4.779,7 bin hektar). Azerbaycan Devlet İstatistik Komitesi tarafından açıklanan verilere göre, 2021 yılında Azerbaycan'da 9.163,4 milyon manat değerinde tarım ürünleri üretilmiş olup, 2020 yılına kıyasla %3,4 oranında artış kaydedilmiştir. Söz konusu dönemde 4.652,4 milyar manat değerinde hayvancılık, 4.511,0 milyon manat değerinde bitkisel ürünler üretilmiştir. Hayvancılık ürünlerinin üretim hacmi %2,8, bitkisel üretim hacmi ise %4,0 oranında artmıştır.

İklim koşullarının uygun olması, hava sıcaklığının yüksek olması ve toprağın elverişli olması, farklı türlerde bitkilerin yetiştirilmesine imkân sağlamaktadır. Tarıma elverişli alanlarda en fazla yetiştirilen ürünler, pamuk, tütün ve üzumdür. Azerbaycan'ın farklı bölgelerinde ülkeye özgün kavun ve karpuz çeşitleri yetiştirilirken, su almayan bölgelerde de patates yetiştiriciliğine ağırlık verilmiştir.

Azerbaycan'da ayrıca bazı bölgelerde seracılık da yapılmaktadır. Seralarda ülke iklimine elverişli her tür sebze yetiştirilmektedir. Kabuklu ve kabuksuz meyve ağaçları ve ayrıca çok sayıda dut ağacı da Azerbaycan tarımının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Sebzeçilik (Bostancılık) alanında Haçmaz, Lenkeran, kısmen Aran ve Abşeron bölgelerinde gelişmiştir.

Haçmaz bölgesi geç yetişen, Lenkeran bölgesi ise çabuk yetişen sebzeçilik alanında oldukça iyidir. Bakü ve Gence etrafındaki seralarda birçok sebze ekimi yapılmakta olup, son yıllarda Ağdaş'da lahanaya ekimi artmıştır.

Sebze üretimi, Azerbaycan'ın Aran, Abşeron ve Lenkeran bölgelerinde daha çok gelişmiştir. Kürdemir kavunu, Sabirabad ve Zire ise karpuzuyla ünlüdür.

Patates üretimi, sulanmayan topraklarda Azerbaycan'ın Gedebe, Tovuz, Şemkir, kısmen de Daşkesen, Hanlar ve Gusar rayonlarında ekimi yapılmaktadır. Yerli patates halkın ihtiyacını karşılamadığından yurt dışından patates ithal edilmektedir.

Bağcılık (meyvecilik) Azerbaycan'ın tarımının uzmanlaşmış alanlarından biridir. Azerbaycan'da çekirdekli meyvelerde Guba-Haçmaz, cevizgiller veya kabuklu meyveler (kestane, ceviz, fındık) da Zagatala-Şeki, çekirdekli (erik, şeftali) meyvelerde Nahçıvan MR, kara subtropikal meyvelerde (nar, ayva) Kura-Aras, narenciyede (mandarin, portakal, feyhoa, limon) Lenkeran, Güney bitkileri (incir, zeytin, fıstık, badem vs.) Abşeron yarımadasında ekimi gelişmiştir.

Azerbaycan'ın incirinin 2/3 ünü Guba-Haçmaz, %15'i ise Şeki-Zagatala ve Dağlık Şirvan bölgesinden toplanır.

Kabuklu meyvelerin üretiminin %95'ni Şeki-Zagatala ilçelerinde yapılmaktadır. Kura-Aras ve Dağlık Karabağ'da çok sayıda dut ağaçları vardır ve dut üretimi yapılmaktadır.

Tahıl üretiminde ise buğday mısır ve arpa ilk sırayı alırken son zamanlarda pirinç üretimine başlanmıştır.

Ülkenin en büyük gelir kaynağı olan pamuk, yurt dışına ihraç edilmektedir. Azerbaycan'ın ikinci büyük endüstri kaynağı olan tütün ise, hem miktar hem de kalite bakımından her yıl gelişme göstermektedir.

Koyun besiciliğinin yaygınlaşması, Azerbaycan halkının et ihtiyacını karşılamakta büyük etkisi olmaktadır. Azerbaycan'da, büyükbaş ve küçükbaş besiciliği yanında, dağlık bölgelerde arıcılık ve ipek böceği yetiştiriciliği de yapılmaktadır.

Kaynak: (Anonim a, 2022)

TARIMSAL ÜRETİMDE YETERLİLİK DURUMU

Buğday	%57	Toplam meyve	%116
Arpa	%94	Üzüm	%95
Mısır	%87	Kırmızı et	%87
Baklagiller	%60	Süt	%83
Patates	%90	Yumurta	%100
Toplam Sebze	%110	Balık ve ürünleri	%81
Domates	%131		

Kaynak: (Nesirov, 2021)

Hayvancılık

Hayvancılık Azerbaycan'da tarımın en önemli alanı olmasına rağmen halkın et, süt, yumurta ürünlerine olan ihtiyacının sadece yarısını karşılanmaktadır. Meraların geniş yayılması ve ekine yararlı toprakların azlığı Azerbaycan'ın dağlık bölgelerinde hayvancılığın tarıma göre daha iyi gelişmesine neden olmuştur. Hayvancılık Azerbaycan'ın dağlık bölgelerinde özellikle Dağlık Şirvan ve Kelbecer-Laçın bölgelerinde daha iyi gelişmiştir.

Büyükbaş Hayvancılık

Azerbaycan'da üretilen hayvancılık ürününün toplam değerinin yarısından çoğunu, et üretiminin %45'ni karşılamaktadır. Büyükbaş hayvancılıkta sığır önemli yere sahiptir. Azerbaycan'ın Aran ve Şeki-Zagatala bölgesinde manda, Lerik ve Yardımlı ilçelerinde ise etlik-sütlük zebu hayvanı beslenmektedir. Azerbaycan'ın tüm bölgelerinde büyükbaş

hayvancılık gelişmiştir. Azerbaycan'da büyükbaş hayvanların %70'i inek ve mandadan oluşmaktadır.

Küçükbaş Hayvancılık

Azerbaycan'ın dağlık ve dağ eteği bölgelerinde geniş yayılmıştır. Azerbaycan'da Dağ merinosu, Gala, Karabağ, Balbas koyun cinsleri beslenmektedir. Koyunların eti, derisi ve yünü kullanılmaktadır. Koyunların sayısının hızlı artması, az emek harcanması ve az yeme ihtiyacı koyuncululuğun Azerbaycan'da halkın ete olan ihtiyacını daha hızlı karşılamak için elverişli olan hayvancılık alanı haline getirmiştir. Azerbaycan'da koyuncululuğun gelişimi için yeteri kadar doğal yem stoku, yayla ve kışlaklar mevcuttur. Son yıllarda yaylaların çoğunun işgal edilmesi Azerbaycan'da koyuncululuğun gelişimine engel olmaktadır.

Beyaz Et Üretimi

Halkın tavuk eti ve yumurtaya olan ihtiyacını karşılanmaktadır. En büyük tavukçuluk tesisleri Bakü, Gence ve Nahçıvan gibi büyük şehirlerde bulunmaktadır. Azerbaycan'da yem stokunun az olması tavukçuluğun gelişmesine engel olmaktadır.

İpekböcekçiliği

İpekböcekçiliği Azerbaycan'da Şeki-Zagatala, Kura-Aras, Dağlık Karabağ ve Nahçıvan'ın düzen ve dağ eteği bölgelerinde gelişmiştir.

Arıcılık

Arıcılık Azerbaycan'ın dağ eteği ve dağlık bölgelerinde Subalp ve Alp ovalarında gelişmiştir.

Azerbaycan'da 3 grup tarım bölgesi vardır:

1. Sulanan Tarım Bölgeleri (Kura-Aras, Lenkeran, Samur-Deveci Ovaları, Nahçıvan'ın Aras Boyu Düzlükleri);
2. Sulanmayan Tarım Bölgeleri (Dağ eteği ve Orta Dağlık Bölgeler);
3. Mera ve Hayvancılık Bölgeleri.

Bu bölgelerde yapılan tahıl, pamuk, meyve, üzüm, sebze, tütün üretimi ile ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Pamuk Üretimi

Pamuk Azerbaycan'ın en çok gelir getiren, stratejik bitkisi olmuş, hem hafif, hem de gıda sanayisi için hammaddedir. Kafkas'ta, özellikle Azerbaycan'da pamuk Eski Şark ülkeleri, genellikle İran aracılığıyla yayılmıştır. Mingeçevir'de arkeolojik kazılar zamanı 5.-6.

yüzyıllara ait yanmış pamuk iplikleri ve tohumu bulunmuştur. Berde, Nahçıvan, Beylegan, Gence, Şemkir vs. şehirlerde pamuktan kumaş hazırlanarak yurtdışına ihraç edilmesi, 15. yüzyılda Şamahı'dan Rusya'ya pamuk ürünlerin de götürüldüğü bilinmektedir.

Pamuk, Kura-Aras ovasının boz, boz-konur ve boz-çimen topraklarında ekilmektedir. Azerbaycan'da pamuk kumaş üreten işletmeler az olduğundan pamuğun büyük kısmı ihraç edilmektedir. Hammadde üretimi bu bölgede olduğu için Azerbaycan'ın bütün pamuk temizleme fabrikaları Kura-Aras bölgesinde bulunmaktadır.

Tahıl Üretimi

Tarım ürünleri arasında tahıl (buğday, mısır, çeltik, arpa vs.) üretimi birinci sıradadır. Ve Azerbaycan'ın en eski tarım alanlarından biridir. Azerbaycan'ın dağlık ve dağ eteği bölgelerinde sulanmayan, ovalık bölgelerinde ise sulanan topraklarda tahıl üretimi gelişmiştir.

Azerbaycan'da sarı buğday, gurgeni, garagılçığ, hırdabuğday, gülüser, kere, Karabağ buğdayı, beyaz buğday, sekilebuğday, garagilebuğday topbaşbuğday türleri ile beyaz arpa, siyah arpa, şeşeri arpa, gılcı arpa türleri ekilmektedir.

Tahıl ekimi yapılan alanının üçte birini kapsayan arpa bitkisi buğday ekin alanlarıyla örtüşmektedir. Mısır üretimi ise Şeki-Zagatala bölgesinde daha çok ekimi yapılmaktadır. Son dönemlerde Azerbaycan'da Lenkeran ve Şeki-Zagatala bölgelerinde çeltik (pirinç) üretimi gelişmiştir.

Hazırda ülkede tarıma elverişli topraklarının %60'ında tahıl ekimi yapılmaktadır. Amaç ülkenin tahıla olan talebini karşılamak, hem de ekmeğin fiyatının artmasını önlemektir.

Üzüm Üretimi

Azerbaycan'da üzüm üretimi çok eski zamanlardan beri tarım alanında kendine özgü tarım alanında önemi kaybetmemiştir. Bu gün de ülke ekonomisinin kalkındırılması açısından üzümculük öncelikli alanlarından biridir.

Son yıllarda Hanlar, Samuh, Tovuz, Gebele, Yevlah ve başka bölgelerinde geniş alanlarda plantasyonlar yapılmıştır. Yabancı ülkelerden uzmanlar davet edilmiştir. Hazırda ülkenin farklı bölgelerinde Fransa, İtalya, İspanya, İran, Gürcistan, Moldova, Ukrayna, Özbekistan vs. ülkelerden getirilmiş 70'ten fazla üzüm çeşidi üretimi yapılmaktadır.

Tütün Üretimi

Tütün ekonomik önemine göre Azerbaycan'ın ikinci endüstriyel bitkisidir. Eskiden ülke bazında üretilen tütünün ortalama %50 si Zagatala ve Gah ilçelerinde yetiştirilirken, son yıllarda bu alana ilginin artması tütün üretiminin yeniden artmasına ve gelişmesine sebep olmuştur.

Eskiden tütün üretimi yapan çiftçiler hazırda, çiftçilik kurmaya büyük ilgi göstermektedir. Hesaplamalara göre, hazırda yaklaşık yüz çiftçinin, toplamda ise 3 bin kişinin temel gelir kaynağı tütün üretimidir.

Azerbaycan'da «Samsun», «Trabzon» ve «İtiyarpag» gibi kaliteli tütün türleri ekimi yapılmaktadır.

Meyvecilik ve Sebzeçilik

Azerbaycan'da çekirdekli meyveler üretimi Guba-Haçmaz, cevizgiller (kestane, ceviz, fındık) Zagatala-Şeki, diğer çekirdekli (erik, şeftali) meyveler, Nahçıvan M.R., kuru subtropikal meyveler (nar, ayva) Kura-Aras, narenciye meyveler (mandarin, portakal, feyhoa, limon) alanında Lenkeran, Güney bitkilerin (incir, zeytin, fistik, badem vs.) Abşeron yarımadasında üretimi gelişmiştir.

Azerbaycan'ın en büyük meyvecilik üretimi yapılan bölgesi Guba'dır. Üretilen meyvenin 2/3'ni Guba-Haçmaz, %15'ni ise Şeki-Zagatala ve Dağlık Şirvan bölgelerindedir. Cevizgiller üretiminin %95'ni Şeki-Zagatala bölgelerindedir. Kura-Aras ve Dağlık Karabağ'da çok sayıda dut ağacı bulunmaktadır.

Sebzeçilik (Bostancılık) alanında Haçmaz, Lenkeran, kısmen ise Aran ve Abşeron bölgeleri uzmanlaşmıştır. Haçmaz bölgesi geç yetişen, Lenkeran bölgesi ise (çabuk yetişen) sebzeçilik alanında uzmanlaşmıştır. Bakü ve Gence çevresinde seralarda hayli sebze üretilmektedir. Son yıllar Ağdaş'ta lahanalar ekimi alanları artmıştır.

Bostan üretimi Azerbaycan'ın Aran, Abşeron ve Lenkeran bölgelerinde daha iyi gelişmiştir. Kürdemir kavunu, Sabirabad ve Zire ise karpuzuyla ünlüdür (Azerbaycan Ajansı, 2022).

İKLİM

Azerbaycan'da ılıman bir iklim vardır. Fakat Hazar Denizinden içeriye doğru, yüksek dağlarda ve diğer yüksek kesimlerde sert bir iklimle karşı karşıya kalınır. Yüksek kesimlerde kışlar uzun, soğuk ve kar yağışlı, yazlar ise serin geçer. Ovalarda ise kışlar serin ve yağmurlu ve bazen karlı, yazlar sıcak ve kurak geçer.

Yağış dağılımı düzensizdir. Abşeron kıyılarında 200 mm'den az, dağ etekleri ve orta kesimlerde 300-900 mm, Büyük Kafkasya'nın güney yamacında 1000-1300 mm, Lenkeran'da 1200-1400 mm ve daha fazla yağış düşmektedir.

Kaynak: Ankara Üniversitesi, 2021

ARAZİ KULLANIMI VE TOPRAK ÖZELLİKLERİ

Azerbaycan'da Büyük Kafkas'ın güney-doğusunda, Karabağ ve Murovdağ dizi Dağları'nın kuzeyinde dağ-kara toprakları vardır. Bu topraklarda humus %6-6,5dir. Talış Dağları'nın aşağı kısımlarında ve Lenkaran ovalıklarında sarı ve kırmızı topraklar vardır. Humusu %8-12 olan bu topraklarda demir-oksitlin miktarı çoktur.

Azerbaycan diğer Kafkas ülkelerine göre geniş topraklara sahiptir. Ülke topraklarının yaklaşık %55'i tarımsal arazilerden, %2,5'i ise kentsel alanlardan oluşmaktadır. Toprakların %12'si ise ormanlık arazidir. Azerbaycan, ekolojik olarak çok çeşitli bir coğrafi yapı sergilemektedir. Ülke, deniz seviyesi altında düzlükler, Kafkas bölgesinde 4 000 metre yüksekliğinde dağlar, çöller ve subtropik alanlarla kaplıdır.

TransKafkas ülkeleri içinde çevre kirliliğinin en fazla olduğu ülke Azerbaycan'dır. Yağış miktarı düşük olmakla birlikte Azerbaycan yeterli taze su rezervine sahiptir. Ancak yüzey suyu kirlidir. Nüfusun dörtte biri güvenli suya ulaşmakta sorun yaşamaktadır (Azerbaycan Ajansı, 2022).

Azerbaycan Cumhuriyeti Çevre ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verilerine göre, Azerbaycan'ın toplam toprak fonu 8.641,0 milyon hektardan fazladır. Bunun 4,8 milyon hektarı tarıma yararlı, aynı zamanda 1,43 milyon hektarı sulanan topraklardır.

Ülkenin 3.240,0 milyon hektarı veya %37,4'ü kullanılmayan (tuzlaşmış, bataklık, erozyon) topraklardır. Ülke topraklarının %36,4'ü değişik derecede erozyona maruz kalmıştır. Toprakların tuzlaşması Azerbaycan'da en büyük eko coğrafi problemlerden biridir.

Ülkede tuzlaşmış topraklar 2 milyon hektardan fazladır ve bunun 1,32 milyon hektarı Kura-Aras nehirleri arasında bulunan alandır. Ülkenin sulanan topraklarının (1,43 milyon hektar) 600 bin hektardan çoğu tuzlaşmış ve bunun 224 bin hektarı ileri derecede tuzlaşmış topraklardır. Azerbaycan'ın yerüstü su rezervleri 30 milyar m³, yeraltı su rezervleri ise yaklaşık 9 milyar m³ civarındadır.

Toplam gücü 21,4 km³ olan 140'a yakın baraj, 8.000 artezyen kuyusu bulunmaktadır. Su kanallarının uzunluğu 90.000 km civarındadır. Azerbaycan nüfusunun %47,2'si köylerde yaşamaktadır. Toplam 4.248 köy bulunmaktadır (Anonim a, 2022).

BITKİSEL ÜRETİM

EKİM ALANLARI

Ürün	2018 (ha.)	2019 (ha.)	2020 (ha.)	2021 (ha)	2022 (ha)
Buğday	677.834	669.993	588.415	572.309	543.442
Arpa	337.155	342.125	344.999	373.753	382.686
Pamuk tohumu	132.512	100.112	100.226	100.590	104.225
Patates	59.311	56.921	56.987	56.104	54.776
Fındık (kabuklu)	39.021	43.381	44.502	48.968	51.436
Mısır	31.715	32.760	33.681	32.059	30.488
Elma	28.647	29.004	29.334	29.875	29.107
Domates	19.584	19.762	19.371	20.211	19.825
Diğer taze meyve	16.898	16.498	16.610	16.669	16.593
Üzüm	14.371	14.522	14.911	15.100	14.813
Kavun	14.782	15.118	14.430	14.532	14.727
Trabzon hurması	10.474	10.933	11.454	11.670	11.843
Ayçiçeği tohumu	11.551	15.831	10.977	11.095	11.534
Salatalık	11.311	11.292	10.974	11.489	11.296
Diğer yağlı tohumlar	10.642	10.550	10.589	10.594	10.578
Soğan (kuru)	12.712	12.386	11.688	11.647	10.221
Diğer sebzeler	5.434	6.102	6.697	7.158	7.254
Şeftali ve nektarin	4.801	4.913	5.160	5.580	6.231
Bezelye (kuru)	15.137	7.931	5.668	4.253	6.039
Zeytin	3.259	2.741	4.164	4.365	6.014
Yulaf	4.598	5.487	5.822	6.365	6.007
Vişne	4.742	4.863	5.204	5.478	5.976
Armut	5.240	5.334	5.413	5.585	5.729
Sarı Kavun	6.130	6.211	5.561	5.662	5.391
Erik	4.559	4.611	4.643	4.699	4.774
Şeker pancarı	8.562	7.233	4.950	4.901	4.770
Patlıcan	4.583	4.263	4.293	4.482	4.451
Diğer kuruyemiş	4.352	4.300	4.311	4.321	4.311
Ayva	3.764	3.842	3.916	4.003	4.114
Ceviz (kabuklu)	3.386	3.487	3.754	3.858	4.075

Lahana	4.225	4.581	4.323	4.392	3.859
Kayısı	3.129	3.286	3.366	3.496	3.731
Diğer yemişler	3.221	3.311	3.506	3.608	3.692
Biber	3.863	3.843	3.699	3.728	3.474
Pirinç	4.034	4.009	3.001	3.053	3.129
Fasulye (kuru)	4.181	3.904	2.990	2.945	2.767
Ahududu	2.588	2.604	2.595	2.596	2.598
İşlenmemiş tütün	3.325	3.134	3.144	3.018	2.432
Sarımsak	4.616	3.862	2.588	2.471	2.324
Diğer bakliyat	5.268	4.613	3.081	2.541	2.228
Kiraz	1.954	1.962	1.990	2.019	2.165
Mandalina	1.625	1.657	1.708	1.947	2.099
İncir	1.826	1.880	1.905	1.913	1.924
Badem;kabuklu	328	574	944	1.425	1.687
Havuç ve turp	1.219	1.575	1.185	1.193	1.191
Bal kabağı	1.227	1.232	1.299	1.132	1.048
Diğer Narenciye	898	940	935	942	949
Çay	663	631	620	696	823
Yaban mersini	631	670	666	656	664
Mercimek	745	633	627	516	544
Frenk üzümü	544	526	535	535	532
Limon	440	449	456	470	510
Bezelye (yeşil)	413	283	396	303	402
Portakal	252	266	276	318	352
Kestane	292	271	269	244	244
Darı	86	124	101	175	190
Çavdar	237	249	252	276	167
Sorgum	110	140	131	98	73
Soya fasulyesi	52	55	53	53	54
Kuru bakla	62	58	127	55	49
Antep fıstığı	8	9	9	9	10

Kaynak: (FAOSTAT, 2024)

VERİM

Ürün	2018 (Kg/ha.)	2019 (Kg/ha.)	2020 (Kg/ha.)	2021 (Kg/ha.)	2022 (Kg/ha.)
Şeker pancarı	32.378	30.212	47.224	36.180	44.160
Domates	31.106	35.311	40.002	39.946	41.691
Lahana	25.739	32.418	29.984	30.146	34.597
Havuç ve turp	33.361	27.687	25.887	28.941	32.687
Kuru soğan	18.524	21.575	23.519	24.589	26.925
Kavun	20.787	23.170	24.847	24.981	25.469
Bal kabağı	22.763	23.251	24.963	26.095	25.468
Mandalina	22.780	23.258	23.370	23.507	24.145
Salatalık	19.785	22.041	20.679	21.398	21.829
Patlıcan	17.396	19.113	18.783	19.842	20.596
Patates	15.156	17.642	18.208	18.929	19.612
Kavun	15.443	15.675	16.103	17.107	17.476
Trabzon hurması	15.285	16.202	16.173	16.494	15.562
Darı	32.459	44.095	40.762	14.898	15.482
Diğer sebzeler	18.287	17.416	15.867	15.480	15.028
Üzüm	11.662	13.899	13.951	13.897	14.356
Portakal	12.271	13.076	14.238	14.208	14.353
Biber	12.852	13.427	14.712	14.432	14.162
Diğer taze meyve	10.891	11.236	11.185	11.102	11.174
Armut	9.974	10.693	10.856	12.207	11.111
Limon	10.488	10.730	10.837	11.367	11.013
Elma	9.675	10.093	10.275	10.323	10.932
Ayva	8.578	10.225	10.053	10.510	10.439
Sarımsak	9.730	10.129	10.129	10.000	10.397
Diğer yemişler	6.468	7.965	8.841	8.940	9.519
Şeftali ve nektarin	5.480	5.477	5.651	6.428	9.264
Mısır	7.818	8.656	9.338	8.710	8.843
Erik	7.987	8.013	8.006	8.332	8.618
Kayısı	9.129	8.902	8.609	8.400	8.118
Vişne	8.193	8.357	8.555	8.032	7.978

İncir	6.141	6.421	6.439	6.597	6.412
Kiraz	5.661	5.726	5.646	5.710	5.317
Bezelye, yeşil	6.044	5.356	4.838	3.990	4.704
Diğer narenciye	4.645	4.671	4.735	4.596	4.617
Ahududu	4.547	4.560	4.562	4.556	4.559
Yaban mersini	4.542	4.180	4.224	4.311	4.237
Frenk üzümü	4.241	4.222	4.187	4.217	4.208
Pirinç	2.968	2.761	3.131	3.296	3.424
Kabuklu ceviz	3.468	3.321	3.366	3.405	3.349
Diğer bakliyat	1.973	2.265	2.334	1.743	3.179
Badem (kabuklu)	3.158	1.595	1.557	2.186	3.152
Buğday	2.938	3.156	3.091	3.210	3.111
Pamuk tohumu	1.763	2.950	3.360	2.854	3.094
Antep fıstığı	2.722	3.047	2.965	3.159	2.857
Arpa	2.717	2.888	2.877	2.988	2.795
Kestane	2.106	2.191	2.267	2.366	2.618
Ayçiçeği tohumu	2.042	2.130	2.182	2.273	2.456
Bakla (kuru)	2.173	2.312	2.180	2.330	2.385
Fasulye (kuru)	2.432	2.307	2.111	2.251	2.221
İşlenmemiş tütün	1.900	1.927	2.210	2.126	2.084
Sorgum	1.802	1.862	3.410	1.974	2.070
Diğer yağlı tohumlar	2.001	2.011	2.020	2.011	2.014
Yulaf	2.287	2.468	1.907	1.828	1.993
Çavdar	2.867	2.132	2.001	1.842	1.886
Kabuklu fındık	1.334	1.240	1.112	1.381	1.402
Mercimek	1.640	1.642	1.276	1.332	1.277
Bezelye (kuru)	1.759	1.789	1.162	1.295	1.241
Çay	1.310	1.473	1.503	1.691	1.216
Diğer kuruyemiş	893	900	899	897	899
Soya fasulyesi	561	552	559	557	556
Zeytin	329	424	233	346	527

Kaynak: (FAOSTAT, 2024)

ÜRETİM MİKTARI

Ürün	2018 (ton)	2019 (ton)	2020 (ton)	2021 (ton)	2022 (ton)
Buğday	1.991.683	2.114.139	1.818.665	1.837.188	1.690.832
Patates	898.914	1.004.172	1.037.637	1.061.958	1.074.261
Arpa	916.036	988.184	992.439	1.116.729	1.069.446
Domates	609.179	697.817	774.877	807.347	826.493
Kavun	307.276	350.282	358.535	363.013	375.087
Pamuk tohumu	233.592	295.279	336.792	287.041	322.471
Elma	277.158	292.736	301.411	308.386	318.197
Soğan (kuru)	235.470	267.229	274.884	286.375	275.195
Mısır	247.939	283.570	314.512	279.248	269.600
Salatalık	223.790	248.891	226.929	245.847	246.572
Üzüm	167.591	201.842	208.019	209.843	212.645
Şeker kamışı	277.217	218.525	233.760	177.299	210.645
Diğer taze meyve	184.035	185.380	185.780	185.065	185.408
Trabzon hurması	160.092	177.130	185.247	192.474	184.291
Lahana	108.745	148.506	129.619	132.414	133.517
Diğer sebzeler	99.369	106.272	106.261	110.811	109.008
Kavun	94.668	97.355	89.549	96.859	94.206
Patlıcan	79.724	81.479	80.637	88.932	91.675
Fındık	52.067	53.793	49.465	67.630	72.105
Armut	52.259	57.039	58.764	68.177	63.650
Şeftali ve nektarin	26.311	26.910	29.160	35.867	57.727
Mandalina	37.017	38.537	39.923	45.770	50.678
Biber	49.647	51.598	54.420	53.804	49.193
Vişne	38.853	40.637	44.524	43.999	47.675
Ayva	32.290	39.279	39.365	42.065	42.943
Erik	36.415	36.951	37.174	39.149	41.140
Havuç ve turp	40.667	43.607	30.676	34.532	38.921
Diğer yemişler	20.831	26.374	30.995	32.259	35.140

Kayısı	28.566	29.252	28.977	29.366	30.284
Ayçiçeği tohumu	23.586	33.726	23.946	25.216	28.322
Balkabağı	27.930	28.646	32.427	29.534	26.701
Sarımsak	44.914	39.118	26.214	24.706	24.165
Diğer yağlı tohumlar	21.293	21.219	21.393	21.302	21.305
Kabuklu ceviz	11.745	11.581	12.638	13.136	13.647
İncir	11.215	12.074	12.266	12.620	12.334
Yulaf	10.516	13.542	11.101	11.633	11.972
Ahududu	11.766	11.873	11.839	11.826	11.846
Kiraz	11.062	11.236	11.232	11.527	11.511
Pirinç	11.975	11.070	9.397	10.062	10.715
Bezelye (kuru)	26.632	14.188	6.584	5.505	7.492
Diğer bakliyat	10.394	10.449	7.191	4.431	7.083
Fasulye (kuru)	10.170	9.005	6.313	6.631	6.146
Limon	4.615	4.820	4.941	5.347	5.614
Badem (kabuklu)	1.037	916	1.469	3.116	5.318
İşlenmemiş tütün	6.317	6.039	6.949	6.417	5.067
Portakal	3.090	3.477	3.927	4.518	5.058
Diğer narenciye	4.171	4.392	4.427	4.330	4.383
Diğer kuruyemiş	3.887	3.872	3.874	3.878	3.874
Zeytin	1.073	1.163	969	1.511	3.172
Darı	2.792	5.468	4.117	2.607	2.938
Yaban mersini	2.866	2.802	2.813	2.827	2.814
Frenk üzümü	2.309	2.220	2.238	2.256	2.238
Bezelye (yeşil)	2.496	1.516	1.916	1.209	1.891
Mantar	1.500	1.512	1.567	1.564	1.567

Çay	869	929	932	1.178	1.001
Mercimek	1.221	1.039	801	687	694
Kestane	614	593	610	577	638
Çavdar	680	531	504	508	315
Sorgum	198	261	447	193	151
Bakla (kuru)	135	134	277	128	117
Soya fasulyesi	29	30	29	30	30
Antep fıstığı	22	26	26	28	28

Kaynak: (FAOSTAT, 2024)

HAYVANSAL ÜRETİM

ÜRETİM MİKTARI (ton)

Ürün	2018	2019	2020	2021	2022
İnek Sütü, çiğ	2.042.789	2.114.372	2.042.789	2.114.372	2.042.789
Sığır eti; kemikli	135.620	137.929	135.620	137.929	135.620
Tavuk eti, taze ya da	109.121	111.996	109.121	111.996	109.121
Kuzu eti; taze ya da	80.800	85.300	80.800	85.300	80.800
Koyun sütü, çiğ	39.751	40.427	39.751	40.427	39.751
İşlenmemiş sığır deri ve postu	32.116	30.759	32.116	30.759	32.116
Koyun yünü	23.149	23.543	23.149	23.543	23.149
Koyun sakatatı; taze, soğutulmuş, dondurulmuş	15.849	16.095	15.849	16.095	15.849
İşlenmemiş koyun deri ve	9.111	9.619	9.111	9.619	9.111
Bal; doğal	9.111	9.619	9.111	9.619	9.111
Sığır yağı	4.994	5.781	4.994	5.781	4.994
Keçi sütü; çiğ	5.846	5.945	5.846	5.945	5.846
Koyun yağı	5.532	5.686	5.532	5.686	5.532
Domuz eti, kemikli	3.094	3.267	3.094	3.267	3.094
İpek	483	494	483	494	483
Domuz sakatatı; taze, soğutulmuş, dondurulmuş	514	644	514	644	514
Domuz yağı	34	35	34	35	34

Kaynak: (FAOSTAT, 2024),

HAYVAN VARLIğI

Ürün	2018 (Adet)	2019 (Adet)	2020 (Adet)	2021 (Adet)	2022 (Adet)
Tavuk	30.498.000	32.230.000	30.176.000	29.624.000	29.795.000
Koyun	7.681.674	7.575.381	7.483.725	7.314.166	7.170.828
Sığır	2.482.627	2.484.154	2.504.048	2.519.692	2.498.179
Hindi	1.192.000	1.150.000	1.144.000	1.139.000	1.138.000
Arı	500.980	542.817	596.652	625.296	656.146
Keçi	622.426	613.842	605.925	585.520	580.840
Bufalo	176.195	162.475	146.652	129.137	119.900
At	65.211	62.726	60.405	58.396	56.576
Eşek	28.040	25.780	23.419	21.047	20.020
Domuz	5.485	5.704	5.877	5.954	5.130
Deve	239	213	209	332	357
Katır	53	53	57	55	54

Kaynak: (FAOSTAT, 2024)

ORMAN ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ

Ürün	2018	2019	2020	2021	2022	Birim
Odun yakıtı, iğne yapraklı olmayan	422000	422000	422000	422.000	422.000	M ³
Diğer kâğıt ve karton	19700	22100	38500	46.110	51.200	Ton
Kasa malzemeleri	4500	5200	20800	36.200	35.100	Ton
Karton tahtası	9100	11600	10000	9.900	15.800	Ton
Odun kömürü	5000	5000	5000	5.000	5.000	Ton
Diğer odun lifi tahta	0	0	0	1.600	2.200	M ³
Diğer endüstriyel yuvarlak ağaçlar, iğne yapraklı olmayan (üretim)	1100	1100	1100	1.100	1.100	M ³
Pulpwood, yuvarlak ve bölünmüş, iğne yapraklı olmayan (üretim)	1100	1100	1100	1.100	1.100	M ³
Testere kütükleri ve kaplama kütükleri, iğne yapraklı olmayan	1100	1100	1100	1.100	1.100	M ³
Ev ve temizlik kâğıtları	6100	5300	7700	10	300	Ton
Kereste, iğne yapraklı	200	200	100	100	100	M ³
Diğer aglomeralar	100	100	100	100	100	Ton
Talaşlar ve parçacıklar	100	100	100	100	100	M ³
Ahşap artıkları	100	100	100	100	100	M ³
Ahşap peletler	100	100	100	100	100	Ton
Sunta	2800	700	1300	0	0	M ³

Kaynak: FAOSTAT, 2024

DIŞ TİCARET

Yıllar	İhracat			İthalat		
	Genel	Tarım	%	Genel	Tarım	%
2018	19.489,07	704,28	3,6%	11.460,34	1.702,13	14,9%
2019	19.635,20	772,14	3,9%	13.649,51	1.925,81	14,1%
2020	13.732,64	759,81	5,5%	10.731,11	1.903,66	17,7%
2021	22.206,67	816,23	3,7%	11.705,79	2.214,83	18,9%
2022	38.146,63	912,38	2,4%	14.539,86	2.691,77	18,5%

Kaynak: Trademap, 2022 (Milyon ABD doları)

Dünya ithalatındaki payı **%0,1**, Dünya ihracatındaki payı **%0,1**

DIŞ TİCARET PARTNERLERİ

Azerbaycan'ın Ürün İhraç Ettiği İlk 5 Ülke

İtalya, Türkiye, İsrail, Hindistan, Yunanistan

Türkiye 2. Sırada

Azerbaycan'ın Tarımsal Ürün İhraç Ettiği İlk 5 Ülke

Rusya, Gürcistan, Kazakistan, Belarus, İtalya

Türkiye 8. Sırada

Azerbaycan'ın Ürün İthal Ettiği İlk 5 Ülke

Rusya, Türkiye, Çin, Almanya, Türkmenistan

Türkiye 2. Sırada

Azerbaycan'ın Tarımsal Ürün İthal Ettiği İlk 5 Ülke

Rusya, Türkiye, Brezilya, Ukrayna, Kazakistan

Türkiye 2. Sırada

Kaynak: (Trademap, 2024)

AZERBAJCAN'IN İHRAÇ ETTİĞİ İLK 10 TARIM ÜRÜNÜ

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022
070200	Domates, taze veya soğutulmuş	177,4	189,3	201,3	160,2	167,6
081070	Taze hurma	113,8	104,7	91,6	125,9	113,4
080222	Taze veya kuru fındık	93,5	124,2	113,6	108,8	106,3
080810	Taze elma	38,0	40,1	29,5	37,4	52,1
080929	Taze kirazlar (vişneler hariç)	38,0	42,2	48,6	31,1	41,6
081090	Taze demirhindi, kaju, vs.	17,8	26,8	36,7	37,2	39,1
170199	Kamış veya pancar şekeri ve kimyasal olarak saf sakaroz, katı halde	25,0	26,8	26,9	32,1	38,8
070190	Taze veya soğutulmuş patates	29,6	26,8	33,8	40,1	35,1
080930	Taze şeftali, dahil. nektarin	10,6	9,5	10,0	29,2	32,8
081010	Taze Çilek	2,3	3,2	4,1	8,8	17,9
Toplam		704,3	772,1	759,8	816,2	912,4

Kaynak: (Trademap, 2024), (Milyon ABD doları)

TARIMSAL İHRACATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER

Ülkeler	% Pay
Rusya	70,9
Gürcistan	4,9
Kazakistan	3,3
Belarus	3
İtalya	2,9
Irak	2,7
Almanya	2,3
Türkiye	2,1
Türkmenistan	1,7
Ukrayna	1,2

Kaynak: (Trademap, 2024)

AZERBAJCAN'IN İTHAL ETTİĞİ İLK 10 TARIMSAL ÜRÜN

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022
100199	Buğday ve mahlût	197,9	323,9	290,1	270,4	433,3
170114	Ham şeker kamışı, katı halde,	62,6	77,7	52,8	145,7	175,1
151110	Ham palm yağı	44,3	40,8	54,9	61,9	115,8
040510	Tereyağı	55,6	61,7	74,5	71,9	99,7
210690	Gıda müstahzarları, b.b.	39,6	51,3	59,3	87,1	90,5
240319	Tütün, tüketime hazır	2,1	30,5	47,9	65,6	71,9
090240	Fermente siyah çay	49,7	38,5	41,6	54,7	66,3
180690	Çikolata ve diğer kakao içeren gıda müstahzarları	40,5	45,9	47,6	56,7	59,2
151211	Ham ayçiçeği tohumu veya aspir yağı	31,7	33,1	32,0	55,8	50,9
151790	Hayvansal yağ karışımları	26,1	26,1	25,7	34,3	49,1
Toplam		1.702,1	1.925,8	1.903,7	2.214,8	2.691,7

Kaynak: (Trademap, 2024)(Milyon ABD doları)

TARIMSAL İTHALATINDAKİ BAŞLICA PARTNER ÜLKELER

Ülkeler	% Pay
Rusya	33,1
Türkiye	11,5
Brezilya	6,8
Ukrayna	5,2
Kazakistan	4,3
İran	4,2
Endonezya	3,3
Gürcistan	2,8
Sri Lanka	2,3
Arjantin	2,1

Kaynak: Trademap, 2024

ORMAN ÜRÜNLERİ İTHALATI

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022
440711	Çam Kerestesi kalınlık ≥6mm	87,8	85,1	76,8	78,7	116,1
440712	Köknar ve ladin kerestesi	36,8	40,5	38,0	46,7	54,8
441011	Ağaçtan yonga levha	44,0	37,9	35,0	57,5	53,6
441233	Kontrplak	39,7	28,2	27,7	32,3	38,5
481920	Tropikal ağaçlar	6,7	21,7	25,1	34,2	35,1
Toplam		438,1	466,2	425,9	523,5	639,6

Kaynak: (Trademap, 2024)(Milyon ABD doları)

Orman Ürünü İthalat Partnerleri: Rusya %53,7, Belarus %14, **Türkiye %13,4**, Çin %5,5, Ukrayna %4,6

ORMAN ÜRÜNLERİ İHRACATI

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022
441233	Kontrplak	0	466	31	744	1.718
441520	Peletler ve kutu yapımında kullanılan ahşap	10	58	16	100	950
480519	Birincil elyaf ondüle kâğıdı	973	508	1.408	1.511	649
482390	Diğer kâğıt, karton, sel. vatka	1	11	2	183	595
440890	Kaplama kâğıdı	0	0	0	0	551
Toplam		2.138	1.815	3.070	3.659	6.983

Kaynak: (Trademap, 2024)(Bin ABD doları)

Orman Ürünü İhracat Partnerleri: Gürcistan %42,7, **Türkiye %23,7**, Rusya %13,5, İran %13,3, BAE %2,1

TÜRKİYE-AZERBAYCAN TİCARETİ

Yıllar	İhracat			İthalat		
	Genel	Tarım	%	Genel	Tarım	%
2018	1.474,4	148,8	10,1	378,7	2,2	0,6
2019	1.788,7	167,1	9,3	411	8,7	2,1
2020	2.085,6	227,1	10,9	410,7	11,8	2,9
2021	2.342,9	265,5	11,3	751,3	13,6	1,8
2022	2.527,8	336,5	13,3	836,3	18,1	2,2
2023	2.802,3	328,5	11,7	1.441,1	18,6	1,3

Kaynak: Trademap, 2022 (Milyon ABD doları)

TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'A İHRAÇ ETTİĞİ TARIM ÜRÜNLERİ

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022	2023
240319	Sigaralık tütün	0,1	0	0	0,001	17,6	41,7
230400	Yağ keki ve diğer katı artıklar	0,7	1,2	2,9	6,5	11,6	23,4
190590	Ekmek, pasta, bisküvi vd. unlu mamuller	12,5	15,0	12,0	14,6	20,3	21,7
210690	Gıda müstahzarları, b.b.	7,2	8,4	11,2	13,4	17,7	18,8
190531	Tatlı bisküvi	7,7	7,8	8,1	9,4	13,7	15,8
180690	Kakao içeren çikolata ve diğer müstahzarlar	4,3	5,4	6,6	8,5	10,4	11,6
230990	Hayvan yem karışımları	4,2	3,1	3,9	4,9	6,5	8,2
170490	Kakao içermeyen şekerlemeler,	4,4	5,2	4,9	6,7	8,9	8,1
120721	Pamuk tohumu	5,9	5,3	6,6	6,3	7,7	7,9
190219	Pişmemiş makarna	4,2	5,5	7,2	6,1	8,9	7,9
Toplam		148,8	167,2	227,2	265,5	336,5	328,5

Kaynak: Trademap, 2024 (Milyon ABD doları)

TÜRKİYE'NİN AZERBAYCAN'DAN İTHAL ETTİĞİ TARIM ÜRÜNLERİ

HS Kodu	Ürünler	2018	2019	2020	2021	2022	2023
080222	Fındık	0	122	0	0	0	4.040
120729	Pamuk tohumu	0	9	2.568	3.862	6.225	2.592
051199	Hayvansal kökenli ürünler	0	909	865	1.509	2.681	2.142
180690	Çikolata ve kakao içeren diğer karışımlar	0	155	148	0	180	1.699
230610	Pamuk yağı üretiminden kalan küspe ve atıklar	19	3.057	1.464	3.536	2.725	1.680
110630	8. Fasılda yer alan un, kaba un ve toz ürünler	337	162	244	309	689	1.308
150920	Saf zeytinyağı, EU Kategori 1	0	0	0	0	0	1.252
151221	Ham pamuk tohumu yağı	0	15	1.289	1.386	346	656
081070	Taze hurma	0	28	0	63	35	531
050400	Hayvanların bağırsakları, mesaneleri ve mideleri (balık hariç), bütün ve parçaları	242	548	409	329	507	404
Toplam		2.265	8.678	11.806	13.633	18.108	18.658

Kaynak: (Trademap, 2024)(Bin ABD doları)

TÜRKİYE'DEN AZERBAYCAN'A İHRAÇ POTANSİYELİ YÜKSEK ÜRÜNLER

Potansiyel Ürün	Azerbaycan'ın Dünyadan İthalatı (milyon \$)	Türkiye'den İthalatı (Milyon \$)	TR'nin Dünyaya İhracatı (milyon \$)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı (%)	Azerbaycan'ın İthalat Ortakları
Çikolata ve kakao içeren diğer gıda müstahzarları	87,04	11,6	516,5	0,27	Rusya 61,6 Türkiye 13,1 Ukrayna 10,9 Almanya 2,2 İtalya 1,7
Sular (mineral ve gazlı sular dâhil)	44,85	6,2	290,3	0,18	Rusya 32,5 Gürcistan 20,2 Macaristan 14,7 Avusturya 12,9 Türkiye 7,3
Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatatı	41,32	1,54	812,3	0,15	Ukrayna 65,9 Rusya 16,7 Beyaz Rusya 7,5 Türkiye 3,7 Gürcistan 1,7
Kakao içermeyen şeker mamulleri	39,36	8,69	635,9	0,31	Rusya 38,6 Ukrayna 23,3 Türkiye 22,1 İran 9,1 Polonya 1,5
Peynir	33,18	3,98	202,97	0,09	Litvanya 21,6 Rusya 13,4 Türkiye 12 Almanya 11,4 Beyaz Rusya 8,6
Hayvan gıdası olarak kullanılan müstahzarlar	23,94	4,1	294,73	0,06	Rusya 32,7 Türkiye 17,1 Gürcistan 15,1 Fransa 5,1 Belçika 4,6
Soslar ve Müstahzarları; çeşni/lezzet verici karışımlar	22,06	1,5	71,96	0,14	Rusya 76,2 Türkiye 6,8 Ukrayna 2,8 Almanya 2 Estonya 1,9
Kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş)	19,91	0,58	1.811,13	0,11	Ukrayna 43,3 ABD 15,3 Özbekistan 6,7 Rusya 6,1 (Türkiye 2,9)
Etten, sakatatтан/kandan yapılmış sosisler vb.	16,21	0,82	37,35	0,27	Rusya 68,3 Almanya 10,2 Beyaz Rusya 8,5 Türkiye 5 Ukrayna 3,2

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından "Trademap" verileri kullanılarak hazırlanmıştır, 2024

YATIRIM ORTAMI

Doğrudan yabancı yatırımlar Azerbaycan'ın ekonomik canlanmasında anahtar rolü oynamıştır. Azerbaycan ülkedeki ekonomik sorunların aşılması ve istikrarın sağlanması neticesinde özellikle petrol çıkarma ve işleme sanayii bakımından yabancı yatırımlar açısından çok cazip bir pazar haline gelmiştir. Ülke ekonomisi çift yapılıdır. Bir yandan petrol (hidrokarbon) ve ona bağlı hizmetler ile müteahhitlik sektörlerinde hızlı bir gelişme eğilimi gözlenirken, diğer yandan petrol dışı sanayi sektörlerinde yatırım eksikliği gözlenmektedir.

Bunun sonucunda petrol dışı sektörlerde düşük istihdam, yetersiz vergi geliri ve ihracat dolayısıyla da ithal ürünlerinde rekabetle başa çıkamama gibi sorunlar yaşanmaktadır. Doğrudan yabancı yatırımların önemli kısmı petrol üretimi ve çıkarımı alanlarına olmuştur. Sermaye yatırımlarının %60 gibi önemli bir oranı hidrokarbon sektöründedir. Son on yıl içerisinde Azerbaycan'a yönelik gerçekleştirilen doğrudan yabancı yatırım girişleri, büyük ölçüde Azerbaycan'ın cari açıklarını finanse etmiş ve ekonomik büyümenin itici gücü olmuştur.

Kaynak: (Anonim e, 2022)

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım (milyon \$)	507	-707	1.800	2.000	2.400	3.000	3.001
Ülke dışından gelen doğrudan yatırımın GSYİH ya oranı (%)	1,19	-3,10	2,90	3,00	3,20	3,60	3,30
Ülke dışından gelen doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	66.936	65.228	67.028	69.028	71.428	74.428	77.429
Ülke dışına giden doğrudan yatırım (milyon \$)	-825	-77	-1900	-1900	-1899	-1989	-1987
Ülke dışına yapılan doğrudan yatırım stoku (milyon \$)	57.052	57.129	59.029	60.929	62.828	64.726	66.623

Azerbaycan'da Tarımsal Yatırım Olanakları

Yaklaşık 48 bin km² olan toplam alanın yarısından fazlası tarım alanlarından oluşmakta olup ekilebilir alan yaklaşık 20 bin km² 'dir. Devlet, politika olarak petrole bağımlı yapıyı kırarak tarıma dayalı kırsal ekonomiyi geliştirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda 1995 yılından itibaren yürütülen reformlar ile piyasa mekanizmaları kurulmakta, arazi ve tarımsal yapıların etkin kullanımına yönelik iyileştirmeler sürmektedir. Tarımda, Sovyetler Birliği

döneminden kalma kollektif mülkiyete dayalı kolhoz ve solhoz işletmeleri tarafından üretim yapılmakta iken yapılan ıslahat ve özelleştirme programı çerçevesinde özel mülkiyete dayalı üretim yapısına geçilmiştir. Sektörün sorunları; bitkisel üretimde verimlilik, teknoloji düzeyi ve tarımsal teknik mevzuat, yatırım eksikliği, kaliteli tohum yetersizliği, hayvancılıkta zayıf yapay döllenme noktaları, yetersiz ekipman arzı, yem sorunu, tarımsal yapıların üretim, kontrol, işletme konularındaki yetersizlikleri olarak sıralanmaktadır.

Ülke iklim ve toprak bakımından zengin olup güney bölgelerinde sezonda iki ürün alınabilmektedir. Başlıca tarım ürünleri pamuk, tütün, çay, sebze ve meyvedir. Ham ipek üretimi ve buna bağlı olarak dut ağacı tarımı da oldukça yaygındır. İyi kalitede zeytin üretilmekte olup, zeytinyağı ve sabun üretimi gerçekleştirilmektedir.

Gıda işleme alanında en büyük Azeri firması olan "Nabran", meyve suyu, reçel ve turşu üretmekte ve üretiminin önemli bir kısmını BDT ülkelerine, Almanya, İsrail ve ABD'ye ihraç etmektedir.

Gıda alanında Türk sermayeli "Azersun Holding"nin de büyük pazar payı vardır. Azerbaycan'da süt ürünleri üretimi de önemli bir yere sahiptir ve bu alandaki başlıca firmalar "ADC", "Milk-Pro" ve "Taimex"tir. Azerbaycan'da tüketilen etin dörtte biri ve yumurtanın üçte biri ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Ülkenin en büyük mezbahası ve et işleme tesisleri "Azet" tarafından işletilmektedir.

Ekonomisi büyük ölçüde petrol ve doğalgaza dayalı olması nedeniyle yatırımların çoğu bu alandaki projeler ile ilgili olmaktadır. Öte yandan petrol-dışı sanayi içerisinde ise gıda ve içecek sanayinin payı %40 civarındadır. Azerbaycan'ın tarım ve gıda alanında ithal ikamecilik ve ihracat odaklı üretim politikaları nedeniyle bu alanlara önemli yatırım teşvikleri sağlanmaktadır. Bunlar; İş mevzuatının gelişmişliği ve iş yapma kolaylığı, Vergi kolaylıkları, Kurumsal destek mekanizmaları (Azerbaycan İhracat ve Yatırım Teşvik Ajansı-AZPROMO vb.) Gıda işlemenin öne çıkan sektörleri; Et İşleme, Süt Ürünleri, Meyve-sebze konserveçiliği, İçecekler.

Ayrıca tarım alanında; Yaş meyve-sebze üretimi, Soy ıslahına yönelik büyükbaş çiftlikleri, Kanatlı çiftçiliği, Tohum çiftçiliği, Süs bitkileri yetiştiriciliği, Balıkçılık, Su ürünleri, İpekböcekçiliği, Arcılık, Tıbbi bitkiler önemli yatırım alanlarıdır.

Seracılık, depoculuk, nakliye, paketleme ve ambalajlama, hayvan ve bitki sağlığı faaliyetleri ise öne çıkan diğer yatırım alanlarıdır.

GÜÇLÜ YÖNLER

- Tarımın, kalkınmada belirlenen öncelikli sektörlerin başında gelmesi
- İklim çeşitliliği ve flora zenginliği
- Devlet elinde kiralanabilecek tarım alanları
- Karabağ'daki bakir araziler
- Son dönemde tarıma sağlanan destek ve teşvikler
- Akıllı tarım, dijital uygulamaları, tarımsal kayıt sistemlerinde gelişme süreci
- 300 Milyonluk Pazar ulaşma imkânı

ZAYIF YÖNLER

- Üretimde verimlilik ve kalite
- Ürün planlaması ve toprak yönetiminde eksiklikler
- Tuzlu ve kireçli araziler (Yaklaşık 1 milyon Ha.)
- Arazi parçalılığı ve işletme başına düşen arazinin çok düşük olması
- Su yönetiminde çok başlıklı yapı ve sulama altyapısında yetersizlik
- Kırsal kalkınma programının olmaması, kırsalda gençlere ve kadınlara yönelik destek eksikliği
- Küçük aile işletmelerinin tarımsal desteklerden yeterince faydalanamaması
- Son dönemde taban arazilerdeki meyve bahçelerinde artış
- Tarımsal veri ve istatistiklerde yetersizlik
- Gıda işleme tesislerinin yeterli seviyede olmaması
- Tarım ürünlerinde markalaşma eksikliği
- Yatırımcılar için güven sorunu

YATIRIM VE TİCARET İÇİN UYGUN ALANLAR

- Gıda işleme tesisleri (*Meyve kurutma, işlenmiş gıda vb.*)
- Tarımsal üretim
- Devlet elinde kiralanabilecek tarım alanları
- Meyvecilik üretimi ve ihracatı (*Rusya'ya önemli bir ihracat potansiyeli var.*)
- Tarımsal sulama baraj ve ana iletim hatları yatırımları
- Basınçlı sulama sistemlerinin üretimi (*Bu sistemleri alanlara %40 hibe ve düşük faizli kredi desteği*)
- Arazi Toplulaştırma çalışmaları için danışmanlık ve uygulama
- Tarımsal alet-ekipman (*Tarım alet-makinalarını alanlara %40 hibe ve düşük faizli kredi desteği*)
- Damızlık hayvan üretimi (*Damızlık hayvan alımına %60 hibe ve düşük faizli kredi var*)
- Küçükbaş hayvancılık (*Coğrafyası uygun bölgeler, Karabağ'da ciddi bir potansiyel var*)
- Tıbbi aromatik bitkilerin üretimi ve işlenmesi (*Florası çok sayıda tıbbi-aromatik bitki üretimine uygun*)
- Balıkçılık ve su ürünleri yatırımları
- Özelleştirilecek tesislerde su ürünleri yatırımı
- Türk somonu, levrek ve çupra ihracatının artırılması

Azerbaycan'daki yatırım ortamına dair detaylı bilgilere Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu'nun (DEİK) hazırlamış olduğu "[Azerbaycan Ülke Bülteni](#)"nden ulaşılabilir.

Kaynak: (DEİK, 2013)

BANKACILIK

Azerbaycan'da Türk sermayeli ya da ortaklı bankalar da faaliyet göstermekte ve bilgi birikimi ve tecrübeleriyle ülke ekonomisine hizmet etmektedirler. Bu bankalar Ziraat Bankası ortaklığı ile kurulan Ziraat Bankası, Azer-Türk Bank (%12,4 pay), Yapı Kredi Bankası ve Azerbaycan Sanayi Bankasıdır (Azersun Holdinge bağlı). Ülkede ikincil piyasalar gelişmemiştir. Bono, poliçe ve çek gibi kambiyo senetleriyle ilgili yasal düzenlemeler bulunmamaktadır. Bu durum ödemelerin nakit olarak yapılmasına sebebiyet vermektedir.

Azerbaycan'da bölgesel ekonomik farklılıklar, tüketicilerin satın alma davranış ve alışkanlıklarının yanı sıra dağıtımçıların satın alma kararları ile pazarlama tekniklerini de etkilemektedir. Azerbaycan'da başta Bakü şehri olmak üzere diğer büyük şehirlerde kredi kartı kullanımı son yıllarda artmaktadır.

2015 yılının sonuna kadar bankaların harici ve dâhili her türlü işlemleri Azerbaycan Merkez Bankası'nın denetim ve kontrolüne tabi tutulmaktayken, 2016 yılından itibaren söz konusu yetkiler Azerbaycan Cumhuriyeti Maliye Pazarlarına Nezaret Palatası'na (Finans Piyasalarının Denetleme Odası) devredilmiş olup, 2019 yılında söz konusu kurum kaldırılarak yetkileri tekrar Azerbaycan Merkez Bankası'na devredilmiştir. Azerbaycan Mevzuatına göre; Firmaların bankalarda hesap açmaları durumunda mutlaka bağlı oldukları yerel vergi organlarına rapor etmeleri gerekir.

Mevcut Kambiyo mevzuatına göre; Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler gümrük işlemlerine uyararak sınırsız olarak döviz Azerbaycan Cumhuriyeti'ne getirebilirler. Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler toplamı 10.000 (on bin) ABD doları karşılığı olan döviz gümrük birimlerinde sözlü beyan etmekle Azerbaycan Cumhuriyeti'nden nakit olarak çıkarabilirler. Yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler 10.000 (on bin) ABD Doları eşdeğeri tutarından 50.000 (elli bin) ABD Doları eşdeğeri tutara kadar olan döviz daha önce Azerbaycan Cumhuriyeti'ne nakit olarak getirilmesine ilişkin gümrük belgelerini ve yazılı olarak beyannameyi gümrük birimlerine ibraz ederek Azerbaycan Cumhuriyet'ten nakit olarak çıkarabilir. Yukarıda belirtilen durumlar dışında, diğer hallerde dövizin yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişiler tarafından Azerbaycan Cumhuriyeti'nden çıkarılması sadece müvekkil bankalar ve PTT aracılığıyla aktarma yolu ile gerçekleştirilebilir.

Azerbaycan'da milli para birimi olan manat 15 Ağustos 1992 tarihinden itibaren ülkenin resmi para birimi olarak kabul edilmiştir. Azerbaycan'da Bakü şehri başta olmak üzere, diğer büyük şehirlerde de kredi kartlarının kullanımı son yıllarda artmıştır.

Azerbaycan'ın Türk dili kullanan ülke olması hasebiyle Türk iş adamlarının kolaylıkla ilişki kurdukları ve sonucunda yazılı olmayan anlaşmalar yapmaları ticari yaklaşım ve iş kültürü açısından sıkıntılar yaratmaktadır. Şöyle ki, yapılan sözlü anlaşmalar taraflar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar sonucunda ticari riski ve hakları hukuki alanda savunma konusunda zafiyet yaratmaktadır. Bu sebeple, Türk iş adamları ülkede ticari ilişkilere başlamadan önce mutlaka yerel mevzuata hâkim bir hukuki danışman ile işbirliği yapmalarında fayda görülmektedir.

Azerbaycan'daki bankacılık sitemi ve Azerbaycan'da iř kurmaya dair detaylı bilgileri Ticaret Bakanlığınca hazırlanmış olan “[Azerbaycan Pazar Bilgileri](#)” dok¼manından ulaşılabilmektedir.

Kaynak: (Anonim e, 2022)

VERGİLENDİRME

Azerbaycan Cumhuriyeti Vergi Mevzuatı (<http://e-qanun.az/framework/46948>);

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde vergi sistemini, vergi tahsilinin genel ilkelerini, vergilerin belirlenmesi, ödenmesi ve toplanması kurallarını, vergi mükelleflerinin ve devlet vergi organlarının, ayrıca vergi ilişkilerinin diğer taraflarının vergi tahsili konularıyla ilgili hak ve görevlerini, vergi kontrolü şekil ve yöntemlerini, vergi mevzuatının ihlalden dolayı sorumluluğu, devlet vergi organlarının ve yetkililerinin eylemlerinden (eylemsizliğinden) şikâyet etme kurallarını belirler.

İşbu mevzuatla belirlenen tanım ve kurallar, vergi tahsili amacıyla belirlenir ve istisnai durum olarak işbu mevzuat ve ilgili mevzuat gereğince kabul edilen diğer normatif yasal belgelerle düzenlenen vergi tahsili ve vergi kontrolüyle ilgili ilişkiler çerçevesinde uygulanır.

Azerbaycan Cumhuriyetinde uygulanan vergiler:

- Gerçek kişilerin gelir vergisi
- Tüzel kişilerin menfaat (kar) vergisi
- Katma değer vergisi (KDV)
- Aksizler (özel tüketim vergisi)
- Tüzel kişilerin emlak vergisi
- Toprak vergisi
- Yol vergisi
- Maden vergisi
- Sadeleştirilmiş vergi (basit usule tabi vergiler)

Kaynak: (Anonim e, 2022)

KAYNAKÇA

- Anonim a. (2022, 09 28). *Ticaret Bakanlığı Azerbaycan Ülke Dosyası*.
https://ticaret.gov.tr/data/5eb6749913b8767e5c4b1fcd/Azerbaycan_2022.pdf
adresinden alındı
- Anonim b. (2022, 01.10.2022). Tarım ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İkili İlişkiler ve Protokol Daire Başkanlığı. Ankara.
- Anonim c. (2024, 05 22). *Resmi Gazete Arşivi*. <https://www.resmigazete.gov.tr/> adresinden alındı
- Anonim d. (2022, 10 02). *Dünya Ticaret Örgütü Resmi İnternet Sayfası*.
<http://ptadb.wto.org/Country.aspx?code=031> adresinden alındı
- Anonim e. (2022, 10 3). *Azerbaycan Pazar Raporu*. Ticaret Bakanlığı Resmi İnternet Adresi.
adresinden alındı
- Azerbaycan Ajansı. (2022, 10 04). *Azerbaycan'da Tarım Sanayi Kompleksi*. Azerbaycan Ajansı. adresinden alındı
- DEİK. (2013, 10 1). *Azerbaycan Ülke Bülteni*. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu Resmi İnternet Sayfası: <https://www.deik.org.tr/uploads/azerbaycan-nisan-2013.pdf> adresinden alındı
- FAOSTAT. (2024, 5 06). *Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü Resmi İnternet Sayfası*.
FAOSTAT: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/RL> adresinden alındı
- Nesirov, E. (2021). *Azerbaycan'da sürdürülebilir tarım ve çevre ilişkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Trademap. (2024, 05 07). *Trademap*. "International Trade Center" Database:
https://www.trademap.org/Product_SelCountry_TS.aspx?nvpm=1%7c031%7c%7c%7c%7c%7c69529%7c%7c6%7c1%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1 adresinden alındı

Bu çalışma, Ülkemiz ve Azerbaycan arasında tarım ve ormancılık alanlarındaki ilişkileri ortaya koyarken, Azerbaycan'da yatırım yapabilecek Türk iş insanlarına yardımcı olmak amacıyla; Tarım ve Orman Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır.

Ayrıntılı bilgi için;

Gülperi TAŞLIYURT
Mühendis
İkili İlişkiler ve Protokol Daire Başkanlığı
0312 287 3360 – dâhili: 4629
gulperi.tasliyurt@tarimorman.gov.tr

T.C. Bakü Büyükelçiliği İletişim bilgileri;

Adres:
Telefon Numaraları:
Acil Durum / Nöbetçi Telefon Numarası
E-posta

Samed Vurgun Küçesi 134, Bakü/Azerbaycan
+994 12 444 73 20
+994 51 206 08 04
embassy.baku@mfa.gov.tr

T.C. Bakü Ticaret Müşavirliği İletişim Bilgileri:

Adres:
Telefon Numaraları
E-posta

Samed Vurgun Küçesi 134, Bakü/Azerbaycan
+994 12 441 39 68
baku@ticaret.gov.tr

T.C. Bakü Ticaret Müşavirliği İletişim Bilgileri:

Adres:
Telefon Numaraları
E-posta

Samed Vurgun Küçesi 134, Bakü/Azerbaycan
+994 12 444 73 20
tm.baku@tarimorman.gov.tr